

Nr 136.

Av herr **Wagnsson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader.

I samband med proposition till 1937 års riksdag angående anvisande av anslag till statens konstråd framhöll dåvarande ecklesiastikministern, Arthur Engberg, de skäl, som talade för en ökad statlig konstfrämjande verksamhet, och redogjorde för de former för en sådan, som framkommit genom en året innan verkställd offentlig utredning. I riksdagens skrivelse med anledning av denna Kungl. Maj:ts framställning förklarade riksdagen dels att en sådan konstfrämjande verksamhet även enligt riksdagens mening borde komma till stånd och dels också att riksdagen icke hade något att erinra mot de föreslagna formerna för densamma. Det sålunda fattade principbeslutet innebar bl. a., att vid beviljandet av anslag till statliga nybyggnadsföretag regelmässigt i anslaget skulle inbegripas ett belopp till konstnärlig utsmyckning, i allmänhet icke understigande en procent av byggnadskostnaderna, under förutsättning likväl att sådan utsmyckning med hänsyn till byggnadens art och belägenhet lämpligen borde äga rum. Under den första tiden efter konstrådets inrättande fullföljdes också 1937 års beslut. Av statsfinansiella skäl upphörde emellertid i samband med krigsutbrottet beviljandet av anslag för här ifrågakommande ändamål. Efter krigets upphörande ha vid tvenne tillfällen på nytt medel anvisats för konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader, nämligen 1945 150 000 kronor till det under byggnad varande kanslihusannexet och 1946 50 000 kronor till utsmyckande av runda gården i kanslihuset. Genom förstnämnda belopps anvisande synes 1937 års principbeslut efter krigsårens tillfälliga avbrott på nytt hava satts i kraft.

I årets statsverksproposition förordar emellertid ecklesiastikministern en helt ny form för här ifrågakommande medelsanvisningar. Hittills ha å kapitalbudgeten under respektive departement anvisats särskilda anslag för varje ifrågakommande byggnad, under det att ecklesiastikministern nu föreslår, att årligen å åttonde huvudtiteln skall anvisas ett reservationsanslag, som för budgetåret 1947/48 upptagits med kronor 100 000.

Vad först beträffar frågan om principen, att vid beviljandet av anslag till statliga nybyggnadsföretag ett belopp skall anvisas för konstnärlig utsmyckning i de fall, där byggnadens art och belägenhet lämpar sig härför, så vilja vi kraftigt understryka, att det synes oss vara synnerligen betydelsefullt att berörda princip icke åsidosättes. Konstens främjande måste anses vara en samhällsuppgift av allra största vikt. Hos medborgaren i gemen börjar alltmer den åsikten tränga sig fram, att en ofta besökt offentlig byggnad bör

hava någon form av konstnärlig utsmyckning. Den tid torde icke vara alltför avlägsen, då skön konst hos det stora flertalet medborgare övergått till att bliva ett självklart behov. Kulturens främsta företrädare i vårt land måste målmedvetet medverka till att detta behov i görligaste mån tillgodoses genom en värdig och för vår tid representativ utsmyckning av offentliga byggnader. Då dessa i stor utsträckning sakna konst, måste arbetet med deras prydnad läggas på lång sikt. Varje uppskov förrycker uppenbarligen det planmässiga program, som måste utarbetas och följas för här ifrågavarande uppgifters lösande. I detta sammanhang torde det vara av intresse att erinra om de synpunkter, som framhöllos av 1936 års sakkunniga. De anförde bl. a.: »Med hänsyn till konstens stora folkuppfostrande betydelse är bristen på konstnärlig utsmyckning i synnerhet beklaglig i fråga om byggnader, som i större utsträckning besökas av ungdom eller en mera talrik allmänhet, såsom exempelvis skolor och sjukhus. I de flesta undervisningsanstalter råder brist på goda konstverk. Även våra sjukhus äro som regel vanlottade i fråga om konstnärlig utsmyckning. Bland sjukhuslokaler, som borde komma i åtnjutande av konst, kunna nämnas väntrum, i vilka de flesta poliklinikpatienter få tillbringa en relativt lång tid, samt sjuksalar och dagrum.

De sakkunniga anse, att det är av största vikt att det stöd, som bör lämnas det konstnärliga arbetet, icke får karaktären av nödhjälpsåtgärder. Inköp av konst skall i första hand föränledas av samhällets behov, och vid valet bör, inom ramen för tillgängliga medel, den konstnärliga kvaliteten tillmätas avgörande betydelse.»

1937 års principbeslut innebär jämväl, att redan på ett tidigt stadium av byggnadens planering hänsyn kan tagas till den lämpligaste utformningen av den konstnärliga utsmyckningen. Enligt vår mening är det därför synnerligen betydelsefullt, att man håller fast vid det en gång fattade principbeslutet, att visst belopp till konstnärlig utsmyckning regelmässigt skall inbegripas vid beviljandet av anslag till statliga nybyggnadsföretag, som i övrigt lämna sig härför.

De framställningar om anvisande av tillhoppa kronor 1 075 900, för vilka redogöres i statsverkspropositionen, avse ett ackumulerat behov, vilket, som ovan anförts, uppstått genom att under krigsåren den strängaste sparsamhet måst iakttagas och det statsfinansiella läget nödvändiggjort ett tillfälligt avbrott i den skapade kulturtraditionen. Om man delar uppfattningen, att arbetet på konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader måste präglas av planmässighet och kontinuitet, är detta ackumulerade behov att betrakta såsom en eftersläpning, vilken snarast måste återhämtas. Skäl kunna säkert anföras mot att hela kostnaden för det under sju år uppsamlade behovet täckes genom anslag vid årets riksdag. Det synes oss emellertid skäligt, att beloppet uppdelas på högst tre år och att sålunda av årets riksdag anvisas en tredjedel av totalbeloppet.

Vi vilja i detta sammanhang framhålla, att flera kommuner bl. a. Stock-

holms stad bedriva konstfrämjande verksamhet enligt de riktlinjer, som riksdagen på sin tid godkände, samt att staden även under krigsåren fortsatt därmed. Såsom exempel på vilka belopp, som anses erforderliga för här ifrågavarande ändamål, kan nämnas, att enbart utsmyckningen av en enda folkskola i Stockholm beräknas draga en kostnad av 100 000 kronor.

Slutligen vilja vi citera vad statsrådet Engberg på sin tid anförde i direktiven för de sakkunniga, som tillkallades för utredning av här berörda spörsmål: »Jag behöver här icke framhäva den kvalificerade konstens alltmåra stegrade betydelse såsom kulturfaktor. Den tid ligger redan långt tillbaka, då intresset för och förmågan att förstå konst ansågs vara privilegiet för ett fåtal. I våra dagar äro både intresset och förståelsen för konst i god växt. Konsten är på väg att bli alla egendom. Såväl i offentliga byggnader och samlingslokaler som på arbetsplatserna, i fabrikerna och på kontoren har ett konstnärligt inslag vunnit allt högre uppskattning. Denna utveckling bör på allt sätt understödjas. Härigenom skapas ock de naturliga förutsättningarna för att konstens arbetare erhålla gynnsammare ekonomiska villkor.»

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

dels att riksdagen vid behandlingen av punkt 316 i åttonde huvudtiteln måtte göra ett uttalande, att 1937 års riksdags principbeslut rörande konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader framgent måtte bli normgivande och lända till efterrättelse,

dels ock att riksdagen till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader ville anvisa ett reservationsanslag å kronor 365 000.

Stockholm den 21 januari 1947.

Ruben Wagnsson.

Å. Holmbäck.

Ture Nerman.

Bengt Elmgren.

Rickard Sandler.

Fredrik Ström.

Olof Löthner.

Elon Andersson.

Emil Petersson.